

Ignác Veselý: teolog mezináboženských vztahů a překladatel Koránu*

Jaroslav Franc

Teologie a církve jsou ve dvacátém a dvacátém prvním století postaveny do nových souvislostí pluralitního zastoupení mimokřesťanských náboženství ve společnosti a také jsou jim předkládány výsledky neteologických věd, se kterými musí pracovat. Druhý vatikánský koncil především deklarací *Nostra aetate*,¹ vydanou na podzim roku 1965, postavil mezináboženské vztahy katolické církve do nového světla. Zvláště od druhé poloviny dvacátého století se v katolické teologii objevuje slovo dialog, a to v mnoha podobách a souvislostech. Před znovuoobjevením tohoto slova v Evropě byli i v české teologické tradici teologové, kteří se věnovali rozvoji mezináboženských vztahů, a to již dlouho před vydáním deklarace *Nostra aetate*. V textu poukážeme na českého teologa a katolického kněze Ignáce Veselého, který zemřel téměř dva roky před vydáním deklarace *Nostra aetate*, ale svými vědeckými výstupy částečně antcipoval myšlenky prosazené na Druhém vatikánském koncilu. Text tohoto článku vznikl při četbě *Časopisu katolického duchovenstva* a jeho předchůdce *Časopisu pro katolické duchovenstvo* (ČKD), proto jsou primárním zdrojem publikační výstupy Ignáce Veselého v tomto periodiku. Nejčastěji a téměř výlučně v tomto časopisu o vztazích křesťanství a islámu psal Ignác Veselý. Jeho publikační činnost se zde dotýká vybraných témat v posvátné knize islámu, avšak bez explicitně pojmenované struktury či jednotícího tématu. V článku se proto pokusíme prokázat, že jeho publikace v ČKD jsou vědeckým komentářem Koránu, který Ignác Veselý jako první přeložil do českého jazyka. Nejprve zde krátce představíme jeho osobu, následně jeho publikační činnost a v závěru jeho překlad Koránu i s krátkým vhladem do recepce překladu v české společnosti.

---

* Práce vznikla v rámci projektu OP VK Institut interkulturního, mezináboženského a ekumenického výzkumu a dialogu, reg. č.: CZ.1.07/2.3.00/20.0154.

¹ Dokumenty II. vatikánského koncilu jsou citovány v překladu pracovní skupiny pod vedením O. Mádra, *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995.

1. IGNÁC VESELÝ (1885–1964)

Katolický teolog, kněz a přední odborník na islám Ignác Veselý se narodil v českém Benešově 3. února 1885, zemřel v Benátkách nad Jizerou 16. ledna 1964. Mládí strávil v rodném městě a vysokoškolské studium absolvoval v Praze, kde studoval teologii a také filosofii. Jazykově byl velmi dobře vybaven a ve svém díle se pohyboval svobodně v rodném jazyku a také jazycích klasických i živých, včetně arabštiny. Ignác Veselý působil krátce v Praze, od roku 1913 byl kaplanem v Benátkách nad Jizerou a od roku 1946 kapitulním děkanem ve Staré Boleslavi. Na penzi se vrátil do Benátek nad Jizerou, kde také zemřel. Jeho asi největším vědeckým příspěvkem českému jazykovému prostředí je první úplný překlad Koránu z originálního arabského jazyka do češtiny. Vedle kněžské služby a publikačního díla byl ve svých farnostech členem místní samosprávy, organizátorem veřejného i kulturního života, a také předsedou muzejního spolku.² Ignác Veselý příležitostně zveřejňoval zprávy o archivu kapituly ve Staré Boleslavi.³ Věnoval se velmi intenzívně studiu židovství, tedy textu Talmudu a některým otázkám náboženské praxe.⁴ Nejvýznamnější a nejrozsáhlejší je jeho práce věnovaná světu islámu. Naneštěstí bylo o jeho osobě a díle publikováno jen velmi málo textů, většina informací o jeho životě a díle dosud čeká na zveřejnění, pokud se zachovaly zprávy v některém z českých archivů. Podle dosavadního šetření autora se však v archivech Veselého pozůstalost nedochovala, proto jsme při studiu jeho odkazu omezeni pouze na publikované texty.

2. VÝCHODNÍ TÉMA V ŽIVOTĚ TEOLOGA ZÁPADNÍ KATOLICKÉ TRADICE

Dvacáté a dvacáté první století je období, kdy se v teologii hovoří o potřebě až nutnosti mezináboženského dialogu. Ignác Veselý se již od

² Jaroslav KUNC, „Kdy zemřeli...?“, BK-ČK, 1970, zvl. seš. 3, s. 228; Luděk BENEŠ, *Průvodce historií města Benátek nad Jizerou*, Mladá Boleslav: Okresní muzeum, 1999, s. 50; týž, *Osobnosti Mladoboleslavska*, Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2009, s. 236.

³ Ignác VESELÝ, „List Karla IV. Janu z Dražic“, ČKD 1931, č. 7, s. 754–755; týž, „Archiv staroboleslavské kapituly sv. Kosmy a Damiána“, ČKD 1947, č. 1, s. 16–18; týž, „Husitský kodex v kapitulním archivu staroboleslavském“, ČKD 1948, č. 3, s. 179–180; týž, „Z dob slávy staroboleslavské kapituly“, *Duchovní pastýř*, 1959, č. 9, s. 38–39.

⁴ Ignác VESELÝ, „Co tvoří obsah talmudu“, ČKD 1934, č. 5, s. 302–303; týž, „Věroučné články židovské“, ČKD 1934, č. 5, s. 303–304.

studentských let zabýval světem islámu a naše dnešní reflexe světa islámu se musí alespoň vyrovnat se skutečností, že jeden z prvních českých katolických teologů zabývajících se mezináboženskými vztahy křesťanství a islámu byl Ignác Veselý. Proč se však věnoval tomuto tématu? Motivaci je možné jen stěží zjistit. Roli zřejmě sehrál biblista Josef Miklík, redemptorista,⁵ který byl znalcem semitských jazyků a k jehož odkazu se Ignác Veselý hlásil.⁶ Nemalou roli sehrál zřejmě i Veselého učitel arabštiny Jaroslav Sedláček, který se však s Veselým setkal v době, kdy byl již motivován ke studiu arabštiny. Osobní motivace se jen stěží určuje pro nedostatek informací. Téma islámu Veselého zřejmě zaujalo a stalo se pro něj podnětem pro studium monoteistického prostředí souvisejícího se Starým zákonem. Můžeme na to usuzovat ze souvislé četby jeho publikovaných článků v ČKD. Ignác Veselý jako teolog nepochybně intenzivně četl Bibli a zároveň byl veden k exegezi textu. Potřeba znalosti reálií kultury, ve které Písmo vzniklo, jej zřejmě motivovala k hlubšímu poznání nejen světa islámu, ale také židovství. Proto Ignác Veselý publikoval články o židovství,⁷ které zpracovával již zmiňovaný Josef Miklík, a také o světě islámu. Z jeho publikovaného díla však můžeme usuzovat také na jinou motivaci, a to, že pro něj byla důležitá četba znamenání doby (srov. *Gaudium et spes* 4). Ignác Veselý například poukazuje na přítomnost islámu v českých zemích, a proto znalost reálií i nauky islámu je podle něj pro teologa nezbytností. Když píše o starozákonních postavách v Koránu, uzavírá článek slovy:

A to vědět zvláště v naší době, kdy, jak denními listy prošla zpráva, má v naší metropoli státi mešita, v níž budou úryvky z Koránu recitovány, aspoň pro nás bohoslovce bez zajímavosti nebude.⁸

⁵ Ignác VESELÝ, „Za zemřelým prof. dr. Jos. Miklíkem,“ ČKD 1947, č. 6, s. 312–313.

⁶ Josef MIKLÍK, „Kristus v Koránu,“ *Vlast: časopis pro poučení a zábavu*, 1922–1923, č. 1, s. 522–530. Srov. Ignác VESELÝ, „Mohamed a křesťanství,“ ČKD 1925, č. 8–9, s. 350, pozn. 3.

⁷ VESELÝ, „Co tvoří obsah talmudu,“ s. 302–303; týž, „Věroučné články židovské,“ s. 303–304; týž, „Židovské předpisy o smutku a modlitbách za zemřelé,“ ČKD 1932, č. 7, s. 458–460; týž, „Posmrtný život v tradici starých rabínů,“ ČKD 1932, č. 8, s. 517–520; týž, „Zpověď u židů,“ ČKD 1932, č. 10, s. 639–640; týž, „Velikonoční písně židovské v lidových podáních,“ ČKD 1933, č. 2, s. 153–157.

⁸ Ignác VESELÝ, „Starozákonní osoby v Koránu,“ ČKD 1929, č. 1–2, s. 174.

Zřejmě nejdůležitějším impulzem pro studium islámu byla jeho teologická práce na poli starozákonních studií, která ho přivedla k výzkumu reálií starozákonní doby. Dílo Ignáce Veselého je třeba vidět také v kontextu doby, kdy byla ve vědeckých kruzích populární diskuze o původu a vývoji náboženských forem, jejich vzájemné závislosti atd.⁹ Zkoumání reálií orientálních náboženství bylo v akademickém světě velmi aktuální a zasáhlo také teologické obory, především starozákonní studie. V českém jazykovém prostředí se podobnou cestou jako Ignác Veselý vydal jiný katolický kněz, Alois Musil. Ten mnoho let před vystoupením Ignáce Veselého žil a pracoval ve světě islámu a zcela radikálně provedl příklon k východní kultuře a na základě osobního setkávání stavěl mosty mezi Východem a Západem. Ignác Veselý byl podobně fascinován Orientem, ale zůstal v české kotlině, aby zprostředkoval českému čtenáři bohatství posvátného textu muslimů. Můžeme proto označit metodu jeho práce za primárně teologickou, ačkoliv jeho znalosti z oboru orientalistiky byly nepochybně rozsáhlé, jak bude zřejmé dále v textu. Výchozím bodem jeho díla je četba starozákonních textů, které jako Boží slovo studuje, a to v kulisách doby, které ho inspirují k nahlížení do dějinného a kulturního kontextu Orientu. Výsledky svého díla, komunikaci mezi teologií a společenskými vědami, odkazuje české dogmatice.¹⁰ Studium orientalistiky, a s tím i práci s výsledky společenských věd v mezinárodním měřítku, včetně studia islámu, považoval Ignác Veselý za nutnost pro teologii i církev, a to již na počátku dvacátého století.¹¹

3. DÍLO IGNÁCE VESELÉHO V ČKD

Autor vědeckého textu je rozeznatelný podle metody práce, předmětu a jistých osobních charakteristik, které se do textu promítají. Publikační činnost Ignáce Veselého pomůže poodhalit jeho metodologické směřování. Islámu věnované texty jsou vědecky pečlivě vystavěné a je z nich zřejmé, že se Ignác Veselý snažil o informativní práci pro českou teologii. Proto také volba periodika ČKD. Neuchyloval se však k apolo-

⁹ Karel SKALICKÝ, *Po stopách neznámého Boha*, Svitavy: Trinitas, 2003, s. 31–57. Srov. Vladimír BOUBLÍK, *Teologie mimokřesťanských náboženství*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 37–39.

¹⁰ Ignác VESELÝ, „Muhammedanische Glaubenslehre,“ ČKD 1918, č. 3–4, s. 219–220.

¹¹ Ignác VESELÝ, „XVIII. mezinárodní kongres orientalistů,“ ČKD 1931, č. 4, s. 437.

gii křesťanství na úkor jiného monoteistického náboženství, ale snažil se téma islámu srozumitelně interpretovat. Slabinou jeho série článků snad může být absence monografie, která by se věnovala nauce a dějinám islámu uceleně. Zda se za sérií článků skrývá také práce na knize, není možné zjistit pro absenci pozůstalosti, či alespoň části korespondence, která by to dosvědčila. Pokud po Ignáci Veselém zůstala připravená monografie, je možné, že se nedočkala vydání. Stejně jako je tomu v případě knihy *Ze světa islámu* od již jmenovaného Aloise Musila. Důvody vzniku článků se ukáží při četbě jednotlivých témat.

Soupis díla Ignáce Veselého je rozsáhlý, výběr článků týkajících se jeho studií islámu je možné nalézt v odborné literatuře.¹² Zde nahlédneme do jeho publikovaných textů a poodhalíme jeho způsob práce. Zcela prvním textem vydaným v ČKD, a to ve formě série článků, je pojednání o eschatologii v Koránu,¹³ který vyšel v době mezi publikováním první a druhé části jeho překladu Koránu.¹⁴ Eschatologická témata jsou orientována výhradně na text Koránu. Eschatologie je hned po důrazu na jedinstvo Boží základní charakteristikou hlásání zakladatele islámu, který z počátku apeloval na posluchače, aby si byli vědomi blížícího se konce světa a soudného dne. První článek směřuje k eschatologii, protože je to nepochybně jedno z nejdůležitějších Mohamedových témat. Je třeba si také položit otázku, proč se Ignác Veselý nevěnoval tématu jedinství

¹² Jaroslav FRANC, „Reflexe mimokřesťanských náboženství ve vybraných českých teologických periodických,“ *Studia theologica*, 15, č. 3 (2013): 101–128. Zde je pouze výběr toho nejdůležitějšího: Ignác VESELÝ, „M. Horten: Muhammedanische Glaubenslehre, 1916,“ ČKD 1918, č. 3–4, s. 219–220; týž, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 3–4, 5–6, 7–8, 9–10, s. 149–153, 263–267, 356–361, 478–493; týž, „Panna Maria v Koránu,“ ČKD 1921, č. 5–6, s. 180–182; týž, „Křesťané sv. Jana Křtitele,“ ČKD 1922, č. 5–6, s. 195–196; týž, „Ernst Harget: Kleine arabische Sprachlehre, 1913,“ ČKD 1922, č. 3–4, s. 138–139; týž, „Z povahy zakladatele islámu,“ ČKD 1923, č. 2, s. 94–96; týž, „Závislost Mohamedova na židovství,“ ČKD 1923, č. 6–7, s. 344–346; týž, „Louis Cheikho: Le Christianisme et la littérature chrétienne en Arabie avant l'islam, 1923,“ ČKD 1924, č. 7–8, s. 558–559; týž, „Mohamed a křesťanství,“ ČKD 1925–1926, č. 8–9, 9–10, 2, 5–6, a s. 350–355, 555–558, 110–113, 297–302; týž, „Starozákonní osoby v Koránu,“ ČKD 1929, č. 1–2, s. 31–36; týž, „XVIII. mezinárodní kongres orientalistů,“ ČKD 1931, č. 4, s. 437; týž, „Gog a Magog v islámu,“ ČKD 1932, č. 5, s. 319–320; týž, „Mohamedovo milosrdenství Boží,“ ČKD 1933, č. 3, s. 225–226; týž, „V jakém rozsahu znal Mohamed dekalog,“ ČKD 1934, č. 3, s. 171–172.

¹³ VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 3–4, 5–6, 7–8, 9–10, s. 149–153, 263–267, 356–361, 478–493.

¹⁴ První část Korán: z arabštiny přeložil Ignác Veselý, Praha: Orientální bibliotéka, 1913. Druhá část Korán: z arabštiny přel. dr. Ignác Veselý, Praha: Orientální bibliotéka, 1923.

Boží, které je pro islám tématem klíčovým. Monoteismus a s tím související teologická i právní nařízení jsou v článcích Ignáce Veselého předpokládány, respektive jsou pojmenovány jako široká tradice, která obsahuje další podněty pro vědeckou práci.¹⁵ V sérii článků „Eschatologie v Koránu“ otevírá témata jako ráj, nebe, smrt, poslední soud atd. Je proto možné soudit, že se obrací se svými texty na již informovaného čtenáře. Zřetelně oslovuje a předpokládá vzdělané katolické prostředí. Proto také v závěru čtenáře upozorňuje, že jeho „práce nemá velikého významu“, přesto „bezvýznamná není“.¹⁶ Ignác Veselý totiž ukazuje směr, kterým by se katolická teologie mohla vydat při studiu světa islámu. Nepovažovat nauku jiných náboženství za pouhý „výtvar fantasie“, ale přijmout skutečnost, že se jedná o „předmět náboženského přesvědčení a jako taková je směrodatná pro nábožensko-mravní život vyznavačů islámu“.¹⁷ Tvorba mezináboženských vztahů zde stojí na jasně přiznaném vlastním náboženském přesvědčení, které však *a priori* nevylučuje jako teologicky zcela bezcennou nauku a náboženské představy mimokřesťanských náboženství. Ignác Veselý v prvním publikovaném textu k námi sledovanému tématu definoval jednak tuto linii svého teologického uvažování, ale také se jednoznačně přihlásil k překladatelské práci na textu Koránu a ukázal na paralely mezi publikační činností a překladem. V poznámkách pod čarou jsou na mnoha místech odkazy na Maracciho edici arabského textu Koránu, jeho latinský překlad a také komentář Koránu.¹⁸ Tedy odkazuje na publikaci, kterou používal při převodu posvátného textu islámu do češtiny.¹⁹ Mimo to Veselý odkazuje na překlad Koránu do anglického jazyka²⁰ a také na odbornou a jemu dostupnou literaturu.²¹ Celý text je postaven na třech základních zdrojích, které jsou doplněny dalšími. První je zmíněný Maracciho ediční počín, který Veselý doplnil moderním překladem a komentářem do anglického jazyka

¹⁵ VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 9–10, s. 493.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 9–10, s. 480, 482, 483, 490, 491, atd.

¹⁹ *Korán: islamský zákon Mohameda, syna Abdallahova, přeložil a kritickým úvodem opatřil Ignác Veselý*, Praha: Orientální bibliotéka, 1925, s. VI.

²⁰ George SALE, *The Koran: communally called Alkoran of Mohammed*, London, 1857.

²¹ Maurice WOLFF, *Muhammedanische Eschatologie*, Leipzig, 1872. Paul CASANOVA, *Mohamed et la fin du monde*, Paris, 1911. Srov. VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 3–4, s. 149–151.

od George Saleho.²² Třetím autorem je Maurice Wolff, jehož edice a překlad výroků muslimské tradice vztahujících se k tématu eschatologie použil Veselý coby referenční bod k výkladu citovaných částí Koránu.²³ V prvním obsáhlém textu nacházíme základní obrysy Veselého teologické metody, předmět jeho vědecké práce, základní prameny a také jeho otevřenost pro práci v oboru orientalistiky.

O tři roky později vydává Ignác Veselý krátký přehledový text „Panna Maria v Koránu“.²⁴ Popisuje jednotlivá místa, kde se Korán věnuje této pro křesťanství důležité osobě. Vedle deskripce připojuje důležitý komentář, ve kterém upozorňuje na možnou Mohamedovu znalost křesťanského článku víry o neposkvrněném početí Panny Marie. Odkazuje zde na třicátý šestý verš třetí súry Koránu.²⁵ Krátký text je především referenčním soupisem, ve kterém Veselý pojmenovává případné rozpory biblického textu a textu Koránu. Článek z roku 1921 je následován v roce 1923 druhým svazkem překladu Koránu.²⁶

Ve stejném roce (1923) vydává drobný text o povaze Mohameda, který je příkladem jeho apologie křesťanství.²⁷ Klasická metoda je v jeho díle užita nikoliv s úmyslem vyvolat polemiku, ale je to až důsledek snahy i v českém jazykovém prostředí relativizovat hodnoty náboženství a v této souvislosti „postavit Krista do jedné řady se zakladateli různých náboženství“.²⁸ Ignác Veselý jako věřící křesťan a teolog považoval za svoji povinnost poukázat na fakt, že o Mohamedově „povaze i mravní hodnotě jsou názory sobě tak protivné“, že srovnání osob je na základě historicky doložitelných a vědecky ověřených informací velmi pochybné. Takové pokusy jsou podle jeho slov motivovány snahou o rouhání nebo jsou způsobeny prostou neznalostí.²⁹ Hodnocením povahy Mohamedovy však nehodnotí nauku islámu. Pracuje tak, že shrnuje jména a názory autorů, kteří povahu zakladatele islámu vyzdvihují, ale i těch, kteří jeho povahu hodnotí kriticky. Tím nám také odhaluje svoji tehdejší orientaci v odborné literatuře z oborů orientalistiky a religionistiky.

²² VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 3–4, s. 149, pozn. č. 1. Dále na mnoha místech v článku.

²³ VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 3–4, s. 150.

²⁴ VESELÝ, „Panna Maria v Koránu,“ ČKD 1921, č. 5–6, s. 180–182.

²⁵ Tamtéž, s. 181.

²⁶ *Korán: z arabštiny přel. dr. Ignác Veselý*, Praha: Orientální bibliotéka, 1923.

²⁷ VESELÝ, „Z povahy zakladatele islámu,“ ČKD 1923, č. 2, s. 94–96.

²⁸ Tamtéž, s. 94.

²⁹ Tamtéž, s. 95.

Sám pak formuluje svůj názor, že Mohamed „vydával za boží zjevení, co právě potřeboval“ a „měl vždycky na mysli především sebe, svůj prospěch“.³⁰ Dokládá to jeho vojenskými taženími a také jeho praktikovaným mnohoženstvím, aby tak jednoznačně stanovil, že na rovině osobnostních charakteristik je třeba pečlivě rozlišovat mezi Ježíšem Kristem a Mohamedem. Pojmenováním historických faktů se snaží o publikování informací, které v jeho době česká společnost postrádala.

Článek o povaze zakladatele islámu z roku 1923 je následován krátkým textem o vztahu islámu k židovství.³¹ Ignác Veselý obhajuje názor, že Mohamed v průběhu života čerpal z židovských tradic, protože se s nimi zcela běžně stýkal. Všimá si jeho polemik se současníky tak, jak jsou reflektovány v Koránu. Zde opět narážíme na jeho primární četbu Koránu, která jej motivovala k publikaci v ČKD. Veselý v článku argumentuje jednak vlastními překlady posvátného textu a také názory Abrahama Geigera.³²

Poté následuje v jeho publikační činnosti období obsahující srovnávací články islámu a křesťanství. Rozsáhlý je text „Mohamed a křesťanství“, který vychází v roce 1925.³³ Ve stejném roce vychází poslední část překladu Koránu.³⁴ Veselý sepsal studii „Mohamed a křesťanství“, aby zaplnil prostor, který v českém jazykovém prostředí dosud nebyl vyplněn. Jak se sám vyjadřuje v úvodu série, „v jiných jazycích je podobných článků i knih dosti značné množství“,³⁵ ale v českém jazyku takový text chyběl. Na toto téma navazuje článek „Gog a Magog v islámu“.³⁶ Následuje článek o milosrdenství v Koránu, protože toto téma považuje Veselý za nejvýznamnější v nauce islámu.³⁷ Ignác Veselý ve svém díle vedle tradiční práce s prameny a vedle polemiky s tehdy platnými názory přednáší také své vlastní a originální postoje, a to když se vyjadřuje k často diskutované absenci některých křesťanských věroučných článků v nauce islámu. Dědičný hřích a vykoupení podle jeho soudu islám ne-

³⁰ Tamtéž.

³¹ VESELÝ, „Závislost Mohamedova na židovství“, ČKD 1923, č. 6–7, s. 344–346.

³² Především kniha ABRAHAM GEIGER, *Was hat Muhammad aus dem Judenthume aufgenommen?*, Leipzig: M. W. Kaufmann, 1902.

³³ VESELÝ, „Mohamed a křesťanství“, ČKD 1925, č. 6, s. 350–355.

³⁴ *Korán: islamský zákon Mohameda, syna Abdullahova: přeložil a kritickým úvodem opatřil Ignác Veselý*, Praha: Orientální bibliotéka, 1925.

³⁵ VESELÝ, „Mohamed a křesťanství“, ČKD 1925, č. 6, s. 350.

³⁶ VESELÝ, „Gog a Magog v islámu“, ČKD 1932, č. 5, s. 319–320.

³⁷ VESELÝ, „Mohamedovo milosrdenství Boží“, ČKD 1933, č. 3, s. 225–226.

postrádá jako slabinu, ale jedná se o logický důsledek základních axiomů islámu. Argumentuje zde tématem milosrdenství Božího:

A pak učení Mohamedovo, jež stále a stále připomíná milosrdenství boží a hlásá předurčení člověka, ani takových dogmat nepotřebuje.³⁸

Slova jsou napsána v pasážích, kde jsou prezentovány nauky o prvotním hříchu a vykoupení. Ignác Veselý interpretuje islám jako svébytné náboženství, a to i přes jeho výchozí pozici komparace. Srovnání pro něj není cesta k určení dokonalejšího náboženství (*demonstratio christiana*), ale je cestou, jak skrze orientační bod vlastního náboženství porozumět náboženství jinému. V rozsáhlém článku „Mohamed a křesťanství“ si neklade toliko otázky, zda vycházel Mohamed z křesťanství, ale jaký byl jeho vztah ke křesťanství. Veselý se snaží o zachování charakteristik samostatného fenoménu islámu. Text samozřejmě obsahuje také odkazy na inspirativní zdroje, které křesťanství islámu přineslo. Ignác Veselý však nesklouzává k tvrzení, že islám je rozvinutá křesťanská hereze. Islám je v jeho publikační činnosti autonomní náboženství, s vlastní vnitřní soudržností, ačkoliv má mnoho společného s židovstvím a křesťanstvím. Veselý však nedospěl k tezi, kterou nacházíme například u jiného českého teologa, Vladimíra Boublíka, jenž si klade otázku po různých formách náboženského života, které mohou obsahovat „zkušenost nového života“.³⁹ Veselého publikace jsou v zásadě popisné, ale při hodnocení se snaží o postoj respektu k tomuto mimokřesťanskému náboženství. Jeho pohled na islám musel být nezbytně formován také dobovými souvislostmi a teologickými názory, se kterými se setkal v době vysokoškolských studií a při pozdější překladatelské práci. Proto zde prosvítá jeho snaha pracovat s tématem islámu s respektem, ale také vědecky věcně a kriticky.

Na článek „Mohamed a křesťanství“ navazuje textem o vztahu k židovství, respektive textem o míře zastoupení starozákonního textu v Koránu.⁴⁰ Velmi podrobná studie opět dokládá Veselého snahu informovat křesťanské čtenáře o shodách a rozdílech obou posvátných textů. Metoda jeho práce zde směřuje k prokázání, zda Mohamed znal, či neznal Biblii, a to na základě četby odborné literatury (Abraham Geiger, Wilhelm Ru-

³⁸ VESELÝ, „Mohamed a křesťanství,“ ČKD 1925, č. 6, s. 355.

³⁹ BOUBLÍK, *Teologie mimokřesťanských náboženství*, s. 46–54.

⁴⁰ VESELÝ, „Starozákonní osoby v Koránu,“ ČKD 1929, č. 1–2, s. 31–36.

dolph a další) a také vlastní analýzy textu Koránu. Závěr jeho vlastního pohledu, který nabízí čtenáři, je možné shrnout citací:

Mohamed, jak sám v Koránu doznává, byl hodně „neučený“, že se všemožně podle svých názorů chytrým způsobem snažil osob starozákonních pro sebe využít, že nečetl bible, nýbrž byl odkázán jen na to, co slyšel od židů, kteří sami se v Písmě mnoho nevyznali.⁴¹

Chronologicky poslední je drobný článek o dekalogu a Mohamedovi, který opět svědčí o jeho snaze informovat českou veřejnost o paralelách Koránu a starozákonního textu. Článek o dekalogu je pečlivým souhrnem jednotlivých míst odkazujících na slova starozákonního soupisu deseti slov;⁴² posvátný text muslimské tradice souvislý soupis desatera neobsahuje.

Při četbě Veselého publikační činnosti můžeme najít dvě základní pojítka jeho díla. Každý z textů se opírá o důkladnou znalost tehdy dostupné odborné literatury a vydání pramenů. Veselý mnohou odbornou knihu recenzuje a podává o ní zprávu.⁴³ Zároveň velmi dobře zná text Koránu. Můžeme se tedy domnívat, že jeho publikační činnost nesměřovala k monografii, jak jsme výše naznačili, ale byla výsledkem jeho dlouholeté práce na překladu Koránu do češtiny. V průběhu překladatelské práce musel nastudovat značné množství odborné literatury a proniknout do naukového systému islámu. Články se z velké části věnují Koránu a jednotlivým tématům v něm obsaženým (starozákonní postavy, eschatologie atd.), případně osobě zakladatele, který je s posvátným textem spojen. Ignác Veselý byl nepochybně velmi dobrým znalcem nauky a dějin islámu, získanými informacemi a teologickými názory však nezatěžoval text překladu. Prvním českým textem Koránu je třeba také doplnit předloženou rešerši. Přecházíme tedy k jeho vynikajícímu počinu, a to překladu Koránu z arabského jazyka do jazyka českého.

⁴¹ VESELÝ, „Starozákonní osoby v Koránu,“ ČKD 1929, č. 3, s. 174.

⁴² VESELÝ, „V jakém rozsahu znal Mohamed dekalog,“ ČKD 1934, č. 3, s. 171–172.

⁴³ Ignác VESELÝ, „Vocabulaire arabe-français,“ ČKD 1944, č. 4, s. 240; týž, „Le Christianisme et la littérature chrétienne en Arabie avant l’islam,“ ČKD 1924, č. 7–8, s. 558–559.

4. PŘEKLAD KORÁNU A JEHO RECEPCE V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

Nejznámějším dílem Veselého života, kterým se nesmazatelně zapsal do dějin české teologie i kultury, je překlad Koránu. Práce na publikaci, nikoliv překladu, trvala déle než dvanáct let. Překladu se věnoval již v době svých vysokoškolských studií v Praze.⁴⁴ První část Koránu (súry 1–7) vyšla v roce 1913.⁴⁵ Až v roce 1923 po útrapách první světové války vyšla druhá část (súry 8–35).⁴⁶ Třetí a poslední svazek byl vydán v roce 1925 (súry 36–114).⁴⁷ Text byl doplněn úvodním slovem nakladatele (Karel Cvrk), krátkou přemluvou překladatele (Ignác Veselý) a také poznámkami pod čarou. Ignáci Veselému se podařilo, byť s velkými přestávkami, vydat kompletní text posvátného písma muslimů v českém jazyku. Nemalou zásluhu na publikaci nese také nakladatel Karel Cvrk, který zařadil překlad do série Orientální bibliotéky. Stejný nakladatel pak vydal knihu v jednom svazku po 2. světové válce v roce 1945.⁴⁸

Dnes disponují české knihovny třemi, respektive čtyřmi zveřejněnými verzemi překladu Koránu do českého jazyka. V roce 1934 vydal svůj překlad Koránu také Alois Richard Nykl.⁴⁹ Posledním v řadě a dnes nejuzívanějším překladem je text Ivana Hrbka, který Korán nejen přeložil, ale také opatřil rozsáhlou předmluvou a také podrobnými poznámkami pod čarou. Prvně vyšel jeho překlad v roce 1972 a později v několika reprintech.⁵⁰ Je třeba také zmínit překlad Libuše Shortové z roku 1990, která převedla Korán do češtiny z anglického překladu.⁵¹ Problematická je u tohoto překladu jeho opora v nearabském textu, jedná se tedy o překlad z překladu. Iniciátorem vydání je islámské mesianistické hnutí *ahmadíja*. Ač se jedná o hnutí ne zcela ortodoxní,⁵² přesto je to první překlad do češtiny pořízený společností hlásící se k tradici islámu. Každ-

⁴⁴ Karel CVRK, „K prvnímu českému překladu mohamedánského koránu,“ ČKD 1937, č. 5, s. 439.

⁴⁵ Korán: z arabštiny přeložil Ignác Veselý, 1. sv., VI s., 140 s.

⁴⁶ Korán: z arabštiny přel. dr. Ignác Veselý, 2. sv., s. 141–380.

⁴⁷ Korán: islámský zákon Mohameda, syna Abdullaha: přeložil a kritickým úvodem opatřil Ignác Veselý, 3. sv., s. 381–590 s.

⁴⁸ Koran: z arabštiny přeložil Dr. Ignác Veselý, druhé vydání, poopravené, Praha: Orientální bibliotéka, 1945.

⁴⁹ Korán: Muhammad; první úplný překlad z arabštiny pořídil A. R. Nykl, Praha: L. Mazáč, 1934.

⁵⁰ Korán: z arabského originálu přeložil a předmluvu napsal Ivan Hrbek, Praha: Odeon, 1972.

⁵¹ Svatý Korán, Surrey: Islam international Publications Limited, 1990.

⁵² Srov. Luboš KROPÁČEK, *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2011, s. 205–207.

dý překlad Koránu má vlastní historii a především květnatou recepci ve vědecké i široké veřejnosti. Zaměříme pozornost na recepci Veselého překladu, protože každý pečlivý čtenář Koránu se musí vyrovnat s prvním překladem, aby se mohl rozhodnout pro překlad druhý nebo třetí, případně i čtvrtý v pořadí.

U zrodu prvního překladu Koránu a jeho publikace stály vedle překladatele dvě osoby: profesor Jaroslav Sedláček a nakladatel Karel Cvrk. Druhý jmenovaný původně do roku 1909 zvažoval překlad do češtiny z anglického překladu Edwarda Henryho Palmera.⁵³ Ten převedl Korán z originálu do angličtiny „na objednávku“ Maxmiliána Mullera, který byl zakladatelem a editorem slavné a monumentální série *Sacred Books of the East* (1879–1910). Od tohoto úmyslu byl zrazen prof. Vincencem Janem Zíbrtem (1864–1932) a na jeho doporučení se obrátil na akademickou obec s cílem nalézt někoho, kdo bude schopen vydání „kritického, jazykově plyného a po stránce vědecké dokonalého“.⁵⁴ Obrátil se na prof. Rudolfa Dvořáka (1860–1920), který byl tehdy předním českým orientalistou s širokým záběrem. Je například autorem všech slovníkových hesel o islámu v *Ottově slovníku naučném*. Úspěch znamenala především konzultace Karla Cvrka u zmiňovaného profesora Jaroslava Sedláčka (1860–1923), který byl českým teologem, biblistou, znalcem Starého zákona a především semitských jazyků.⁵⁵ Jeho vědecká práce byla nejen česká, ale i mezinárodní. Asi nejslavnějším jeho počinem je vydání, později společně s J.-B. Chabotem, textů Dionysia bar-Salibi, známého také jako Jakuba bar-Salibi, které vydal v syrštině s latinskými překlady.⁵⁶ V českém prostředí je asi nejznámější jeho *Al-Kitábu*, mluvnice arabského jazyka vydaná v Praze 1898,⁵⁷ ze které studoval arabštinu zřejmě i Ignác Veselý.⁵⁸ A právě Ignáce Veselého doporučil profesor Sedláček nakladateli Karlu Cvrkovi s tím, že tento jeho žák se Koránem zabýval,

⁵³ *The Quran*, Oxford: Clarendon Press, 1880.

⁵⁴ CVRK, „K prvnímu českému překladu mohamedánského koránu,“ ČKD 1937, č. 5, s. 438–440.

⁵⁵ Antonín PODLAHA, „Th. Dr. Jaroslav Sedláček,“ ČKD 1925, č. 66, s. 74–76; týž, *Bibliografie české katolické literatury náboženské*, Praha, 1912–1922.

⁵⁶ Jaroslav SEDLÁČEK – Jean-Baptiste CHABOT (ed.), *Dionysii Bar Salibi Commentarii in Evangelia*, Parisiis: E Typographeo Reipublicae, 1906.

⁵⁷ Jaroslav SEDLÁČEK, *Al-Kitábu: mluvnice arabského jazyka obsahující mluvnici spisovného arabského jazyka, četná coičení, sbírku nejobyčejnějších slov, Zuhairovu báseň a knihu Al-Ažurrumíje v původním znění i v překladu*, Praha: Jaroslav Sedláček, 1898.

⁵⁸ Srov. VESELÝ, „Vocabulaire arabe-français,“ s. 240.

a pokud ho již nemá celý přeložený, tak zcela jistě značnou jeho část. Karel Cvrk zahájil jednání s Ignácem Veselým a tak začalo vydávání posvátné knihy islámu v českém jazyku.

Korán v překladu Ignáce Veselého je vydán s předmluvou, poznámkami pod čarou a s obrazovou přílohou (kaligrafie, titulní strana Koránu, snímek arabského textu Fátihy, obraz interiéru mešity a dříve baziliky Hagia Sofia v Istanbulu). Celkový koncept knihy je soustředěn na text samotný, proto je předmluva věnována vzniku a formě Koránu bez zátky dalších reálií místní kultury a historických zajímavostí. Poznámky pod čarou jsou koncipovány jako vysvětlující, nikoliv jako výkladové.⁵⁹ Proto překladatel v poznámkách pod čarou osvětluje význam některých slov,⁶⁰ strukturu textu,⁶¹ naukové články,⁶² nebo okolnosti vzniku dané sůry či verše.⁶³ Vědeckou interpretační práci s textem ponechává stranou pro své publikace zmíněné výše a výklad posvátného textu muslimů ponechává zcela na muslimech samotných. V tomto přístupu je třeba vidět velký překladatelův respekt k textu Koránu a muslimské obci, kterou považuje za legitimního vykladače textu. Ignác Veselý jako teolog byl nepochybně přesvědčen, že znalost jazyka a znalost reálií je k pochopení textu nezbytná, ale není sama o sobě dostačující k autentickému výkladu posvátného textu. Zde se zřejmě projevilo jeho teologické myšlení, které ho vedlo k pečlivému studiu originálního arabského textu a v překladatelské činnosti k maximální věrnosti originálu. Intenci jeho překladatelské činnosti najdeme zaznamenanou v závěru předmluvy prvního svazku Koránu:

Ačkoliv jsem se snažil, pokud bylo možno, doslovným překladem zachovati ráz originálu, přece jsem plně přesvědčen, že na některých místech se překlad vzdaluje originálu.⁶⁴

Pokud se Veselý rozhodl pro srozumitelnost textu přidat některá slova, která v originále nejsou, potom je vložil do závorky a čtenáře tím na cizorodost upozornil. Veselý si byl vědom nedokonalosti a dobové

⁵⁹ Srov. *Korán: Muhammad; první úplný překlad z arabštiny pořídil A. R. Nykl, s. X.*

⁶⁰ *Korán: z arabštiny přeložil Ignác Veselý, sv. 1, s. 7, pozn. 2.*

⁶¹ Tamtéž, s. 6, pozn. 2.

⁶² Tamtéž, s. 9, pozn. 2.

⁶³ Tamtéž, s. 7, pozn. 3.

⁶⁴ *Korán: islamský zákon Mohameda, syna Abdullahova, přeložil a kritickým úvodem opatřil Ignác Veselý, s. VI.*

podmíněnosti svého překladu, čímž ovšem není možné zpochybnit jeho vědeckou připravenost k překladatelské činnosti.

Text Koránu v překladu Ignáce Veselého je čtivý, kultivovaný a srozumitelný, a to i po sto letech od vydání prvního svazku. Odcitujme zde alespoň úvodní súru Koránu nazývanou *Fátiha*, v jeho překladu *Počátek*:

Sura I
POČÁTEK
Mekkánská, o sedmi verších
Ve jménu Boha nejvýše milosrdného!
Chvála Bohu, pánu všeho míra,
nejvýše milosrdnému,
jenž má v moci den soudu!
Tebe ctíme a tebe o pomoc vzýváme.
Veď nás správnou cestou,
cestou těch, jimž jsi byl milostiv,
a ne těch, na něž se hněváš a kteří bloudí.

Jak píše Ignác Veselý v předmluvě, východiskem a zdrojem jeho překladu se stala klasická edice Koránu s latinským překladem od Louise Maracciho (1612–1700) *Alcorani Textus Universus*.⁶⁵ Ten byl vydán roku 1671 s dedikací papeži Inocentu XI., kterého byl Maracci zpovědníkem. Při překladu si vypomáhal dalšími vědeckými díly od evropských orientalistů, které uvádí v předmluvě.⁶⁶ Jmenuje pouze tři autory, ale dodatek „aj.“ svědčí o tom, že se opíral i o další. Jako výše zmíněný překlad George Saleho, který se objevuje také v poznámce pod čarou u předmluvy Koránu.⁶⁷ Další autoři jsou němečtí orientalisté Theodor Nöldeke (1836–1930), Heinrich Leberecht Fleischer (1801–1888) a rakouský orientalista Aloys Sprenger (1813–1893).⁶⁸

Zvláště cenné je druhé a souborné vydání tohoto překladu Koránu, ve kterém je k stávajícímu textu a předmluvě přidáno společné slovo „prof. Sejda M. Abdullaha“ a „Maulama Sad rud Dína“, zřejmě v překladu, které nahradilo předmluvu Ignáce Veselého. Veselý společně s nakladatelem zřejmě usoudili, že k posvátnému textu muslimů by mělo být především přiloženo úvodní slovo zástupců muslimské obce. Identita obou autorů však není blíže určena. K novému vydání byl dodán vydavatelem

⁶⁵ Ludovicus MARRACCI, *Alcorani textus universus*, Patavii: Ex Typographi Seminarii, 1698.

⁶⁶ *Korán: z arabštiny přeložil Ignác Veselý*, sv. 1, s. VI.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

jen krátký dovětek, který však přináší cenné dobové informace. Překlad údajně vyvolal po vydání „značnou pozornost a rozruch mezi českým čtenářstvem, takže později byl i jinde dvakrát vydán“. ⁶⁹ O kterých vydáních a o kterém nakladateli zde Karel Cvrk píše, není možné dohledat. Druhá zpráva je od předsedy pražské muslimské obce, který také přispěl krátkým textem k druhému vydání s odůvodněním, že muslimská obec Veselého vydání Koránu užívá při své náboženské praxi. Děje se tak v době, kdy je vydání Aloise Nykla, druhého překladatele Koránu, již několik let k dispozici. Přijetí Veselého překladu českými muslimy svědčí nepochybně o vysoké kvalitě tohoto textu. Přijetí překladu Koránu Ignáce Veselého mezi českými muslimy neovlivnila ani výše zmíněná kriticky vědecká publikační činnost překladatele.

Recepce Veselého překladu v české společnosti přišla ve dvou vlnách. První ihned po vydání byla charakteristická jistým rozčarováním širší veřejnosti nad obsahem Koránu. První seznámení s úplným textem znamenalo jasnou informovanost. Podle vyjádření nakladatele Karla Cvrka byli někteří čtenáři „střízlivými a poetickými myšlenkami“ v Koránu zklamáni ve světle převažujících představ o tom, co asi Korán obsahuje. Další pak hodnotili náboženská a mravní pravidla v Koránu s jistou mírou zaujetí, když byl text poprvé v celku jazykově přístupný. ⁷⁰

Nejcennější je však zmiňovaná recepce překladu v muslimské komunitě v českých zemích. Muslimové přijali Veselého překlad za svůj. Veselého překlad nahradil v muslimské komunitě až překlad Ivana Hrbka (1923–1993), a to zřejmě ze dvou důvodů. Jednak je psán tehdy předním orientalistou a také novějším jazykem, a především je to text přeložený muslimem. Ivan Hrbek patřil nejen k významným českým akademikům, ale byl také jedním z českých konvertitů k islámu a dlouholetým předsedou muslimské obce (1945–1955). Jeho příslušnost k muslimské komunitě dodala překladu zcela jinou váhu v očích muslimů. Překlad „interního“ odborníka a muslima je pochopitelně přijímán lépe, než, byť kvalitní, překlad „externisty“, křesťana, teologa, který se k danému náboženství nehlásí.

Druhá vlna recepce přichází s přibývajícimi překlady Koránu, kdy nastala doba srovnávání. Hned druhý překladatel R. A. Nykl se vůči vydání Ignáce Veselého vymezil a označil jeho překlad za nekvalitní,

⁶⁹ Karel CVRK, „K novému vydání,“ in *Korán: Z arabštiny přeložil Dr. Ignác Veselý*, Praha: Orientální bibliotéka, 1945, s. VII.

⁷⁰ CVRK, „K prvnímu českému překladu mohamedánského koránu,“ s. 439.

slovy „není ale viděti, že by si byl osvojil arabštinu v dostatečné míře a jeho čeština úplně postrádá vlastností básnických, které by nedostatek vědeckosti nějak nahradily.“⁷¹ Alois Nykl zveřejnil toto tvrzení, aniž se seznámil s celým překladem Ignáce Veselého. Proto označil svůj překlad vydaný roku 1934 jako první a úplný překlad z arabštiny.⁷² Tvrzení o Veselého nízké znalosti arabštiny atd. nedokládá žádnými konkrétními argumenty, proto ho není možné verifikovat. Zůstane pouze u krátkého konstatování. Toto prohlášení však začalo žít svým vlastním akademickým životem a následně ho částečně přejímá i Ivan Hrbek,⁷³ když v doslovu ke svému překladu z roku 1972 zpochybňuje Veselého znalost arabského jazyka, kritizuje stručnost poznámek pod čarou, „poplatnost katolickému postoji vůči Koránu a islámu“⁷⁴ a jazykovou úroveň textu. Vedle toho paradoxně připouští, že Veselého překlad neobsahuje chyby v interpretaci a je možné ho zařadit do standardu evropských překladů. Jak tedy rozumět jeho hodnocení? Ivan Hrbek nedokládá svá tvrzení argumenty ani konkrétními odkazy na Veselého překlad, proto opět není možné rekonstruovat důvody jeho tvrzení a stanovit, která místa v textu a které stylistické nedostatky má na mysli. Není také zřejmé, co je myšleno poplatností katolickému postoji vůči islámu. Ivan Hrbek jako přední český orientalista znal další teology, kteří se věnovali světu islámu. Nepochybně znal svého předchůdce, profesora Aloise Musila, který byl katolickým knězem, teologem a iniciátorem založení Orientálního ústavu, kde Hrbek pracoval. Musil se účastnil na formování katolického postoje k islámu a jeho postoj je třeba označit za velmi otevřený. Můžeme se jen domnívat, co vedlo Ivana Hrbka k tak ambivalentnímu postoji vůči překladu Ignáce Veselého. Snad kritikou předchozích vydání Koránu, protože kritizuje také jazykovou úroveň překladu R. A. Nykla, legitimizuje překlad svůj. Zda jsou jeho teze o vědeckých kvalitách Ignáce Veselého odůvodnitelné, by prokázala až důkladná analýza Veselého překladu a srovnání s překlady, které Veselý užíval. Naznačme zde, kterým směrem je možné se při analýze ubírat. Nejprve je třeba shromáždit fakta o díle Ignáce Veselého, především v ČKD, a také o jeho překladu, bez přidávání vlastních významů a předporozumění. Dále je třeba prozkoumat dobový společenský kontext, ve kterém překlad vznikl. Následně je třeba uvážit nábožensko-kulturní tradice, které překladatele ovlivnily, nalézt Veselého pozici a poznat, nakolik je překlad pojat jako nábo-

⁷¹ *Korán: Muhammad; první úplný překlad z arabštiny pořídil A. R. Nykl, s. XV.*

⁷² *Tamtéž.*

ženská aktivita a nakolik je Veselým vytvořen jako vědecký počín, tedy definovat vědeckou metodologii Ignáce Veselého a také osobní náboženské postoje Veselého. V neposlední řadě je třeba se ptát na úmysl, který Veselý překladem sledoval. Na mnohé z těchto otázek jsme poukázali v průběhu tohoto textu.

Zmíněná kritika Veselého překladu Koránu bez argumentů však mezi orientalisty zapustila kořeny a dodnes je udržována zákonem tíže z generace na generaci.⁷³ Snad s výjimkou zmiňovaného Ivana Hrbka, který Veselého překladu přiznává věrnost originálu, absenci chyb a řadí ho k evropskému standardu, opomíjí kritici překladu, vedle předkládání argumentů, také zmíněné historické okolnosti překladu. Při hledání vhodného překladatele doporučili tehdejší přední znalci semitských jazyků Ignáce Veselého, a co víc, po vydání bylo jeho dílo přijato jak muslimskou obcí, tak i veřejností, a své důstojné místo si uchovalo i po publikaci překladu A. R. Nykla a I. Hrbka.

5. ZÁVĚR

Četbou ČKD jsme zjistili, že nejpłodnějším českým autorem zde pišícím o islámu je Ignác Veselý. Rozsáhlé texty vznikly jako vedlejší produkt jeho překladatelské činnosti, na jejímž konci vydal první a ucelený překlad Koránu z arabštiny do češtiny. Usuzujeme, že Ignác Veselý jako teolog a orientalista znalostmi světa islámu nezatěžoval text překladu, ale většinu publikoval v ČKD. Tuto vědeckou činnost odkazuje české teologii. Hlavním rysem jeho publikací je snaha informovat a interpretovat islám jako svébytnou náboženskou tradici hodnou respektu. Překlad Koránu odkazuje veřejnosti a především muslimské obci k výkladu. Z respektu k posvátnému textu muslimů přeložil Veselý Korán věrně arabskému originálu, rozsáhlých výkladových poznámek se zdržel. Teologický přínos jeho myšlení spočívá ve skutečnosti, že Ignác Veselý chápal Korán jako posvátný text mimokřesťanské tradice, která jediná má

⁷³ Ivan Hrbek se k překladům Ignáce Veselého a Aloise R. Nykla vyjádřil v „Doslovu k překladu“, in *Korán: z arabského originálu přeložil a předmluvu napsal Ivan Hrbek*, s. 783–788.

⁷⁴ Tamtéž, s. 783.

⁷⁵ Miloš MENDEL – Bronislav OSTŘANSKÝ – Tomáš RATAJ, *Islám v srdci Evropy*, Praha: Academia, 2007, s. 219.

právo na autentický výklad. Proto se pokusil o překlad věrný arabskému originálu, ač sám přiznává, že na mnoha místech selhal. Jeho poznámky pod čarou v překladu jsou věnovány reáliím arabského světa a světa islámu nebo informativně některým naukovým článkům islámu. Ignác Veselý tak stojí u kořenů české teologie mimokřesťanských náboženství, respektive u kořenů moderních vztahů křesťanů a muslimů. Na základě jazykové připravenosti a znalosti neteologických oborů přináší teologické texty, respektive vědecké texty pro českou teologii v ČKD.

Shrňme tedy, že Ignác Veselý při překladu Koránu sledoval význam originálního textu. Korán podle islámské tradice není možné přeložit. Jeho překlad, a tedy logicky i interpretace Koránu v ČKD byla teologická, tedy při překladu posvátného textu sleduje věrně originál a překládá pokud možno co nejvěrněji originálu. Samotný překlad sám o sobě není schopen vystihnout smysl textu, proto interpretaci textu ponechává na muslimské komunitě. Po jazykové stránce se jedná o velmi kvalitní češtinu, kterou ocenila i česká muslimská obec a která je z velké části srozumitelná čtenáři i na počátku 21. století. Akademická kritika překladu Ignáce Veselého nebyla zpracována uceleně a s předloženými podklady argumentace. Především je třeba zdůraznit, že Veselého překlad je překlad teologa. Jeho překlad a související publikační činnost v ČKD jsou důkazem živé česky psané teologie, která našla odvahu přeložit posvátný text islámu do národního jazyka. A je to také inspirace pro současnou teologii: vědecky pečlivě, otevřeně kriticky pracovat se světem jiných náboženství. Nikoliv přesto, ale právě proto byly výsledky práce Ignáce Veselého přijímány českými muslimy. Příkladná je také jeho snaha pracovat teologicky⁷⁶ s využitím společenských a historických věd, přičemž Veselý rozlišoval kompetence teologie a ostatních věd. Velkou syntézou obou oblastí je jeho překlad Koránu. Jeho životní dílo je také dokladem toho, že česká orientalistika čerpá v mnoha oblastech z tradice katolické teologie (Vincenc Pořízka, Alois Musil, Jaroslav Sedláček, Ignác Veselý a další). Můžeme proto tvrdit, že dnešní překladatelská tradice Koránu začíná u Ignáce Veselého, který je prvním překladatelem.

Jak jsme naznačili v úvodu, můžeme Ignáce Veselého označit za teologa, který svým dílem anticipoval to, co vyjádřil později II. vatikánský koncil slovy deklarace *Nostra aetate*.⁷⁷ Je třeba pečlivě poznávat to, co je

⁷⁶ VESELÝ, „Vocabulaire arabe-français,” s. 240.

⁷⁷ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 545–555.

v jiných náboženstvích možné označit za „pravdivé a svaté“ (*Nostra aetate* 3), „dívat se s úctou na muslimy“ (*Nostra aetate* 3) a ocenit fakt, že si muslimové „váží mravního života“ (*Nostra aetate* 3). Dokladem Veselého poznávání světa islámu je překlad Koránu a publikační činnost v ČKD. Znamení úcty je jeho arabskému originálu věrně přeložení posvátného textu islámu bez výkladu. Respekt k mravnímu řádu muslimského světa je motem jeho díla, které nacházíme již v prvním jeho článku v časopisu ČKD.⁷⁸

**Ignac Vesely: Theologian of the Inter-Religious Relations
between Christianity and Islam**

Key words: Ignac Vesely; Theology; Dialogue; Inter-Religious Relations; Christianity; Islam; Translation; the Koran

Abstract: The paper deals with the Czech theologian and Catholic priest Ignac Vesely (+1964) and his contribution to inter-religious relations between Christianity and Islam. The paper summarises his texts published in the periodical *Journal of the Catholic Clergy* (*Časopis katolického duchovenstva*) and describes his translation of the Koran (the first in the history of the Czech language) from Arabic to Czech. Ignac Vesely is presented as one of the predecessors of the declaration on the relation of the Church with non-Christian religions of the Second Vatican Council, *Nostra aetate*.

Mgr. Jaroslav Franc, Th.D.
Katedra pastorální a spirituální teologie
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc

---

⁷⁸ VESELÝ, „Eschatologie Koránu,“ ČKD 1918, č. 9–10, s. 493.